

Rapport från ICOM-CC i Valencia 18–22 september 2023

Tack vare ekonomiskt bidrag från Märta, Arvid och Gunnar Bothéns Stiftelse kunde jag resa till konserveringsvärldens största konferens ICOM-CC (International Council of Museums – Committee for Conservation). Detta var den tjugonde konferensen i ordningen och hölls under fem dagar 18-22 september 2023 i Valencia i Spanien. Den ordnas var tredje år någonstans i världen. Då samlas konservatorer för att i fem dagar lyssna på, diskutera och tillägna sig de senaste rönen inom vårt fackområde. Den förra konferensen fick hållas digitalt på grund av Covid-19. Eftersom konferensens ämne var "Working towards a sustainable past" valde vi att ta oss till och från konferensen med tåg i stället för flyg.

Första dagens inledande tal hölls i storslagna Palau de les Arts Reina Sofia, Operahuset i Valencia, ritat av Santiago Calatrava och invigt 2005. Det var uppemot tusen deltagare från hela världen och det blev uppenbart vilken stor betydelse kultur faktiskt har, särskilt i tider av krig där kulturarvet drabbas hårt. Flera av huvudtalarna berättade om återuppbyggnad i krigsskadade områden.

Övriga dagar hölls konferensen på campus till Universitat Politècnica de València. Nu hamnade vi i en levande studentmiljö med kafeterior, ändamålsenliga byggnader, kaféer, parktytor och inte minst studenter. Här fanns det alltid fem parallella föredrag att välja mellan inom olika ämnesområden. Det var ibland svårt att välja då mycket var otroligt intressant och viktigt.

Jag valde att lyssna på flera föredrag om måleri då jag jobbar med just det. Att veta vilka material som ingår i konstverket gör att du kan välja rätt metod för konservering. Konserveringsåtgärder kan i sig ställa till nya problem om vi väljer fel material. Konstnärens egna tekniker och material kan bygga in problem som visar sig med åren. Fernandes Caceres Jara från Nationalmuseum berättade om problematiken med konservering av den svenska konstnären Sven Richard Berghs (1858-1919) målning "Konstnärsförbundets styrelse" ett grupporträtt utfört 1903. På den tiden experimenterade många konstnärer med nya metoder och material och Richard Berghs måleri visade sig bestå av en bred mix av material. Genom analyser av flera av Berghs målningar fick man fram att de var utförda med vattenbaserad färg, oljefärg, förtjockningsmedel samt blandningar med äggoljetempera oftast på en kraftig grunderad duk bestående av linne och jutefibrer, slutligen med fennissor som innehöll både mastix och en blandning av ägg och olja för att få en önskad lyster. Konstnärens intresse för de gamla

mästarnas metoder kombinerat med en nyfikenhet på vad nytt som fanns på marknaden skapade konstverk med inbyggda problem. Det blir en utmaning för konservatorn som mer än hundra år senare får till uppgift att konsolidera färg som krackelerar och släpper. Redan på 1930-talet började problemen med just denna tavla. I anteckningar och dagböcker kom mycket information fram, t ex fanns i konstnärens vänkrets bland annat en produktutvecklare hos Beckers färg. Slutligen med hjälp av materialanalys kunde målningen konserveras med material som inte skapade nya problem utan som i stället hjälper till att bevara den. Projektet visade ett lysande exempel på samarbete mellan olika kulturbevarande aktörer såsom RAÄs analysavdelning, Nationalmuseums personal och Thielska galleriet för att bevara vårt nationella kulturarv.

Ett annat föredrag handlade om den franske konstnären Yves Kleins (1928-1962) monumentala reliefer som pryder väggarna i konserthuset i Gelsenkirchen, Tyskland. Målningarna som pryder sex väggar med en total yta av 400 kvadratmeter utfördes mellan 1957 och 1959 i samarbete med konserthusets arkitekt Werner Ruhnau. Den blå färgen framställd av konstnären Yves Klein "Kleinblått" fick ett eget patent 1957: IKB63471 – International Klein Blue. Det är en djupt blå kulör som kännetecknar Yves Kleins konst. Dessa utsmyckningar utförde konstnären under en särskild period av sin utveckling under den blå perioden. Relieferna består av harts- och pigmentindränkta natursvampar som sedan limmats upp på väggen och spraymålats med blå färg. Just den här studien handlade om att ta reda på vilka material han hade använt, var de kom ifrån samt hur de applicerats. Yves Kleins metodutveckling för att hitta rätt bindemedel, material och slutligen för att få rätt lyster på den blå färgen.

Elisabet Serrat från Joan Miró foundation i Barcelona berättade om Joan Mirós (1893-1983) material och tekniker. Genom anteckningar och utgivna skrifter såväl som undersökningar av färgtuber och burkar i Mirós sista ateljé i Palma på Mallorca har ett kompendium med information tagits fram. Här har de även sammanställt information om dukar, grundering, bindemedel och färger såväl som tekniker och varumärken.

Konservering av takmålningar på duk i det gyllene galleriet i Palacio de Borja i Gandia

En eftermiddag gavs det möjlighet att delta i så kallade "technical visits" så jag passade på att åka på en utflykt några mil strax söder om Valencia och besökte Palacio de Borja i Gandia. Det är ett medeltida palats som återuppväcktes ur sin törnrosasömn och renoverades i början av 1700-talet. Då tillkom också det gyllene galleriet med fem salar i fil och som har enorma takmålningar på duk.

Takmålningarna är utförda av Gaspar de la Huerta (1645-1714). Konservatorerna som lett projektet berättade på plats om de många utmaningarna i samband med konserveringen. Tre av dem var femtio kvadratmeter stora och de var monterade på blindramar av trä. Två mindre målningar var "bara" tjugofem kvadrat. Tidigare konserveringsåtgärder var nu mycket nedbrutna, baksidorna mycket nedsmutsade och dukarna deformerade och trasiga. Konserveringen utfördes av konservatorsutbildningen vid universitetet i Valencia. Det var intressant att få ta del av hur de arbetat med de stora målningarna. Svårigheten att montera ner dem gjorde att de fick använda våningen ovanför salarnas tak och skjuta målningarna på en räls som gick ovanför väggar och taklister. De kunde bara tas ut från en av salarna och fick hissas på taljor med kedjor pga deras tyngd. Duken togs av från ramen och fick rullas för att kunna tas ut ur palatset. Återmonteringen var än mer komplex och de fick särskilda ramar som anpassar sig till växlingar i klimatet. Det var ett stort team av konservatorsstudenter och projektledare som arbetade tillsammans med detta.

Vi som fått ekonomiskt bidrag från Märta, Arvid och Gunnar Bothéns Stiftelse har tillsammans skrivit en artikel i Realia. Nästa ICOM-CC Triennial Conference äger rum i Oslo 2027.

Ann-Marie Mild, Målerikonservator
Studio Västsvensk Konservering